د یوولسم او دولسم ټولګی لپاره زراعت

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زغفران

مقدمه : یو قدمی نبات دی چي د رنګ بوی او مزې له کبله د ټولی دنیا خلک ځان ته را جلب کړي .

زغفران د ډیری پخوا زماني څخه کرل کیږي د کرلو ساحی عبارت دی له یونان ، ترکیه ، اسیا سفید ، افغانستان ، ایران او داسی نور هیوادونو کي رواج لري .

چي بیا وروسته هندوستان ، چین د غرب نه تر هسپانیا پورې مورج شو .

زغفران د نورو نباتاتو په پرتله کمو اوبو ته اړتیا لري او هم د اقتصاد له کبله په نورو نباتاتو اوچت قیمت لري .

د فصل موده یا وخت

په ژمی او منی کی زغفران حاصل ورکوي کوم مهم امراض او افات نه لري .

د زغفرانو تولیدونکي هیوادونه

عبارت دی له ایران په کال کی ۲۰۰ تنه یونان په کال کی ۵،۷ تنه مراکش ۲،۳ تنه ، کشمیر ۲،۳ تنه اسپانیا ۱ تن افغانستان ۴ تنه ، ایتالیا ۱ تن ، او ټوله نړی فعلا ۱۷۰ تنه زغفرانو ته اړتیا لري .

زغفرانو تقریبا لس زره کاله پخوا نوم درلوده د زغفرانو کلیمه عربی ده کوم نومونه چی د زغفرانو په اخیر کی راځي د فارسي ریښه لري زغفران په اصل کی د زیران په مغنا د ګل لاله چی په قیمت د زرا وطلا دې دغه کلیمه د زغفران بدله شوه . په فارسي او ترکی کی ورته زفرون وایې په انګلیسی کی ورته سپټرون وایې .

۸۰ کاله پخوا زغفران د هرات ولایت په تخقیقاتی فارمونو کی کرل کیده په ۱۹۹۱ م کال چی مهاجرین د ایران څخه افغانستان ته راغله نو د هرات په ولایت کی د زغفرانو کرل پیل شو چی په ۱۹۹۷ م کال کی د ډاکار د موسسی لخوا د زغفرانو کرل د پښتون زرغون په والسوالی کی پیل شوه چی په ۱۳۸۱ ه ش کال کی زغفرانو لپاره بازار پیدا شو اولین کنفرانس د هرات ولایت د زراغت په ریاست کی جوړه شوه چی ډیرې مثبتی پایلی درلودلې .

د زغفرانو ځمکی اماده کول

د زغفرانو لپاره باید اول ځمکه ژوره قلبه شي بیا ورکی خیواني سره اچول کیږي د هغه څخه وروسته زغفران په دوو موسمونو کی کرل کیږي . چی غبارت د ژمی او منی څخه دي د زغفرانو غوټي لکه : د پیاز د عوټو په شان په ځمکه کی د قطار په شکل کرل کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموړی غوټی د ۵ــــــــ۷ کیلو حاصل ورکوي . د زغفرانو لپاره شګلنې خاورې موثرې تماميږي . د دوه قطارونو تر مينځ واټن ۲۰ ــ ۳۰cm وي غوټه بايد ۴ ـــ ۱۰cm ژوره وکرل شي او د دوو بوټو تر مينځ فاصله بايد ۱۵ ـــــ ۲۰cm پورى وي خو نظر په شرايطو وي .

د زغفرانو اقتصادي اهميت او کټې په لاندې ډول دي

دا چې زغفران يو طبی نبات دی او زراعتی مخصولات يې د دوا په فابريکو کی استعماليږي د زغفرانو حاصلات په دې وروتې وختونو کی زيات شوي

۱ زغفران ښايسته رنګ لري د انسانانو د اشتها راوستلو لپاره خوړل کيږي .

۲ په ځينو هيوادونو کی د چای پر ځای هم استعماليږي .

۳ په ځينو فابريکو کی د توکرانو په رنګونو کی کار تری اخيستل کيږي .

۴ په عذايي موادو کی د زغفرانو څخه ګټه اخيستل کيږي .

۵ د عذايي موادو د هضم سبب کيږي .

۶ ټوخي رفع کوي.

د زغفران نباتی خصوصيات

د زغفران بوټی د څو برخو څخه جوړ شوی چې ريښه ، ساقه ، پاڼی اړ د ګل څخه عبارت دي . د ګل په وخت کی د ۶ ــ ۹ پورې باريکه پاڼی لري د ۱ ــ ۴ پورې غوټی نيسي چې دغه غوټی وروسته پاڼې او ګلونو وظيفه په غاړه لري .چی د هری غوټی پر مخ ۲ ــ ۳ پورې ګلان په بنفش رنګ سره ښکاره کيږي .

د زغفرانو بوټونه

عبارت دی له : زيړ زغفران ، بنفشی زغفران ، سپين زغفران ، خړ زغفران ، ښايسته زغفران او خوراکی زغفران .

د حاصل راټولول

کله زغفران ګل وکړي نو په همدې موسم کی د زغفرانو ګلان راټوليږي او فابريکی ته وړل کيږي چې د پروسيس لاندې نيول کيږي او مختلف مواد ور څخه لاس ته راځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسور

يو تيلی نبات دی چی ۳۵۰۰ م کاله مخکی د ميلاد څخه مصر کی کرل کيده د تاريخ په اوږدو کی بيا هند ، پاکستان ، امريکا او افريقی ته راوړل شو .

چی د دې نبات په ګل کی کارت مين carthamine کارتمين په نوم يوه رنګه ماده ده چی د رنګ جوړلو په فابريکه کی په کار وړل کيږي .

Meat and oil

د دې وريټې تيل او کنجاره چه په صنعت کی پکار وړل کيږي او د دې وريټې نه ۳۲ ٪ نه تر ۴۰ ٪ پوری تيل لاسته راځی .

د مسورو نباتی خصوصيات

د دې نبات د اصلی ساقی لوړ والی د ۲۰ ــ ۴۰ cm پوری رسيږي ګل يی ټيکلی ته ورته شکل لري دغه ټيکلی د څو ګلانو څخه تشکيل شوی دي . د ګل سيستم ساده دي د ګل رنګونه زير ، سور ، نارنجی او سپين شکل لري پاڼې يی ساده شکل لري د ريښو سيستم يی taproot ټاپروټ دي

توافق

دا نبات په هغو خاورو کي کرل کيږي چی د هغوی د خرارت درجه $50\ c^{o}$ ته ورسيږي

د فصل د نمويی موده د ۱۵۰ نه تر ۲۰۰ ورځو پورې رسيږي د تخم کرل په دوه طريقو سره دي يوه يی خطی کرل او بل يی د پاشان طريقه ده .

په ابی ځمکو کي ۳۰ kg/h تخم اچول کيږي تخم ۵ cm ژور اچول کيږي .

د دوو نباتاتو تر مينځ واټن د ۳ cm نه تر ۶ cm پوری او د قطارونو ترمينځ واټن ۵۰ cm وي . د کرلو وخت د خمل د ۱۵ نه تر ثور ۱۵ پورې دي د حاصل اندازه د ابي ځمکی څخه ton/h ۳-۲ او د للمي ځمکي ۱-۱/۲TN/H .

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمر ګلي یا sun flowers سون فلاور

لمر ګلی د ۱۶ پیړی نه محکی په امریکا کی کرل کیده چه بیا وروسته هسپا نې ته راوړل شواودغوړیولپاره ورځحه کار واحستل شو چه نن ورځ یو تیلی نبات په نوم ئي پیژنو

لمرګلی ډیر اقتصادي ارزښت لري چه تقریبا د ٪ ۵۰-۴۰ پوري تیل لری کنجاړه یي دپورتین ډیره ښه منبع ده چی حیواناتوته ورکول کیږي. او په ځینی هیوادونو کی دزینتي نباتاتو په حیث هم کرل کیږي

لمرګلی نباتی خصوصیات

علمي نوم يي helian thesuannuos هیلین تیسونوس دی

کورنی نوم یي copmositeae کوم پستیا

نبات یو کلن نبات دی چه د 1m نه تر 6m پوری لوړوالی لری اوقطر یي د 2cm نه تر 5cm پوری رسيږي

ګلي ساحه يي د head هيډ په نوم سره یادی ی پاڼي یي ساده شکل لری او د ګل سیستم یي مرکب دی ريښي taproot ټاپ روټ دي ودی نبات تیکای په دوه ډوله دی چي عبارت
۱ tubular تیو بلر

۲ disk ډسک

شکل لری چي هر ګل يي یوتخم تولیدوی چي د achene اچین په نوم سره یادیږي tubular تیو بلر او disk ډسک قطرونه يي د ۸ سانتی متر نه تر 60cm پوري رسږي د ګرده افشاني سیستم يي crossbollination کراس پولینشن دی لمرګلی په سهار کی شرق حواته او په مازيګر کې غرب حواته مایله وی چه دغه عمل د neutation نیو تیشن په نوم سره یادیږي

توافق

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو واريټي د commandarپه نوم سره ياديږي چې دبحر د سطحې نه 1800m پورته هم کرل کيږي دغه ورتي ديو هکتار ځمکې څخه 1455kgحاصل ورکوي په هغه ځايو نو کې چې لمر ګلې کرل کيږي چه په هغه ځاى کې غنم جور او داسې نور نباتات هم کرل کيږي

ځمکه بايد اول ښه واړول شى قطارونه بايد شمال او جنوب ته جوړ شى د قطارونو تر مينځ واټن د 60 نه تر 70 cm پوري وي د دوو نباتاتو ترمنځ واټن بايد 30 نه تر 40cm پوري وي تحم بايد 5 نه تر 7cm پوري ژور وکرل شى په يو لاى کى 4 نه 5 دانو پوري تحم واچول شى محکې دکرلو نه تحم 24 ساعته په اوبو کى واچول شى په يو هکتار ځمکه کى بايد12 نه تر 14kg تحم واچول شى دکيمياوي سرو استعمال 100kg يورياباياد په يو هکتار کى واچول شى اوD.A.P 100kg بايد ورکې واچول شى .

کله چه نباتات 20 نه تر 25cm پورى ورسيده او له اوبه ور کول کيږي کله چه نباتات غټ شى دوهمه ځل اوبه ورکول کيږي دريمه اوبه کله چې ګل ته ورسيده او نور هر 10 ورځ بغد اوبه ورکول کيږي

شولى يا وريجى

د ډيرى پخوا زمانى راهيسى شولى زمونږ په هيواد کى کرل کيږى

اودغه عله جاتو يو برحه جوړه وي شولى ننګرهار،کنړ،لغمان،بلح،دهيواد په نورو سيمو کى کرل کيږي چې شولو فصل کافى اوبو ته ضرورت لري او د 90-150 ورځو کى شولو فصل څخه حاصل لاس ته راځى شولى دوه ډوله دي

1 مينى وريجى

2 غټى وريجى

زمونږ په هيواد کى محلى ډولونه عبارت دي له باره،لونګينى،پشيدى،اوصدرى وريجوڅخه عبارت دي حو په دي ورستى وختونو کى ځينى وراتى ګانى دحارجى هيوادونو څخه را معرفى شوى چې په 1379 کال کى سوات دوه غټى وريجى بغلانى 98 مينى وريجى افغان 28 او کندوز مينى وريجى بسمتى 358 دغه وراتى ګانى لاس لاندى نيول شوى او ښه نتيجه يي ور کړى ده شولو لپاره اول قو ريه جوړيږى په قوريه کى بزعلى روزل کيږى اوله هغى څخه وروسته بيا اصلى ځاى ته وړل کيږى شولو دکرلو لپاره اول بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکه هواه شی اوپه اوبو کې منداؤو (غابنور) وشی دهعی څخه وروسته بیا بزغلی انتقالؤو البته ځمکه باید هواره اوبه شوی وي او د 10-4 بویسی یعنی یوه ګیډئ ورڅخه جوړیږي اوبیا د قطار په شکل کرل کیږي دشولو دبوټو ترمنځ واټن د تجروبو له مخی د 10-30 سانتی متره ډیره ښه نتیجه ورکوي

شولو لپاره کیموي سرو استعمال

شولو لپاره نایتروجني سري او فاسفورس لرونکی سری ډیري ګټوري دي

شولو دکرلو وحت

تجر بو او څیر نو ښودلی ده چې هعه شولی چه دچنګاښ د 15-5پوري وکرل شی ډیره ښه نتیجه ورکوي البته په ننګرهار کی بلح او نورو ولایتونو کی د غبر ګو لي 26-1نیټی پوری دشولو دنیال مناسب وحت تاکل شوی دی

په شولو کی زیات امراض لیدل کیږي چې اکثه بکتریاوي او پنګسی ناروغی مینځ ته راوړي چې غبارت دي له بلاست blast سرحی rostساقی چینجی اوداس نوری ناروغی هم مینځ ته راځی چې دا ناروغی په حاصل باندی منفی اغیزی اچوي باید د دی ناروغی څخه مخنیوی وشي

شولو خروبول

شولی ډنداوبو ته ضرورت لری اودهغه نباتاتو له جملی څخه دي

چې دان ایروبیک په ډول حیل تنفس او ودي ته دوام ورکوي

شولی دوامداره اوبو ته اړتیا لری حو په احره کیچې دانه پوره کړي

اوبه په کمیدو او یا قطع کیږي پس دوچیدو وروسته ربیل کیږي

شولی د قوری نه تر پخیدو پوری ډنډ اوبو ته ضرورت لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مۍ mung bean

مۍ چې په انګلیس ژبه کی ورته مونک بین ویل کیږي غلمی نوم ئې غبارت دی له phaseolus-oureus فیزولس اورس اوکورنی نوم ئې لوګو مینس logominousaea مۍ په دوه ډوله دي چې توری او شنی مۍ ددي بل اصلی رځای نمايي جنبی اسیا ښودل شوی ده حو په افریقا کی هم کرل کیږي زمونږ په هیواد کی د مۍ کرل لپاره مناسبی سیمی غبارت دي له هلمند کندوز لغمان کنړ ننګرهار پروان تحار کپیسا قندهار او داسی نوری سیموکی دی ښه توافق لری مۍ دخپلی ودي لپاره ډیری ګرمی هوا ته اړتیا لري چې مناسبه تودوحه 30-28 ده

میو دکرلو طریقه

مۍ پهدوه طریقو سره کرل کیږي دکتار طریقه دپاشان طریقه

A دکتار طریقه :دمیو دکرلو لپاره ښه او غوره طریقه ده د دؤو قطارونو تر منځ

واټن باید 30cmوي اودبوټوترمنځ واټن 100cm سانتی متره وي پدی طریقه کی

دهرزه بوټوکنترول اود حاصل راټولوکی اسا نتیا رامنځ ته کیږي

Bپاشان طریقه : دپاشان طریقه یوه ډیره اسانه اوساده طریقه ده چې د ډیرو کلونو راهسی کارول کیږي حو ځینی ستو نزی لری لکه دکرنیزو غملیو حاصل راټو لول دوا شیندل دهزره بوټوکنټرولاوداسی نور حو کله چې مونږبی حر کاوه کرو نو دهعی لپاره اول ځمکه ښه ژوره یو یا دری ځله اوبه کیږي او بیا وروسته پکی مۍ کرل کیږي البته په هعه سیمو کی چې اوبه ن لرۍ مۍ دجواروسره شریکی همکرل کیږي چې په یو وحت کی دځمکی څخه دوه فصله احستل کیږي اوله بلی حوا دځمکی حاصل خیزی سبب کیږي

کیمیاوي سري

په عمومی صورت سره مۍ نایتروجن لرونکو سرو ته ضرورت نه لري خو بیا هم په ډیره کمه اندازه نایتروجن لرونکی او فاسفورس لرونکی سرې د کرلو په وخت کی اچول کیږي چې ډیره ښه نتیجه ورکوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مې ناروغي

د ميو نباتات درې قسمه ناروغي لري چې عبارت دي له : پنګسي ، بکترياوي او ويروسي علايم لکه د بوټو وچيدل ، د ميو سپنکي د پانو د تکې ناروغي او داسي نوري دي د دي ناروغی کنټرول لپاره بايد مخکي دوا پاشي او خشرات وژونکی استغمال شي .

د ميو غذائي ارزښت

مې اکثرا په افعانستان کی يو ډول حواړه دي چې ډير خلک د ميو دانی پخوي او د ډوډی سره يوځای حوړل کيږي همدارنګه د ميو داني په وريجو کی هم اچول کيږي او بيا ځينی خلک يی د دالو په شکل پخوي . چې د ميو د دالو په نامه ياديږي د ميو خواړه ډير ګټور او مفيد دی ځکه چې د پروټين مقدار ۲۲ــ ۲۴ پوری لري او په ډيره اسانی سره هضميږي په غربی او نورو هيوادونو کی زياته ګټه ورځخه اخستل کيږي مې يوازی د انسانانو لپاره عذائی ارزښت نه لري بلکی د حيواناتو لپاره يوه عذا ده لکه د ميو د پانو ځخه په ژمي کی حيواناتو ته خوراکه برابرول چې حيوان ګرم ساتي . د ميو پانې او ريښی د ځمکی د حاصل حيزی سبب کيږي . چې دی غمل ته ګرين مورننګ Green manuring هم وائي

د ميو په ريښو کی يو ډول غوټی دی چې د Nudeles نوډيلس په نوم ياديږي .

چې د هوا ځخه ازاد نايتروجن په ځمکه نصبوي د ميو د حاصل اندازه د افعانستان په اکثرا سيمو کی 380__350 کيلو ګرام حاصل د يو جريب ځمکی ځخه لاس ته راځي .

مې په اکثرا شګلينو يا لوم sandy loom خاورو کی ښه نتيجه ورکوي .

په هغو ځمکو کی چې مالګينی او جبه زاره وي مې ښه نتيجه نه ورکوي . او د کرلو سپارښتنه يی نه کوو او مې په دوه موسمونو کی کرل کيږی چې په عمومی ډول په اوړی کی کرل کيږی مګر په ځينو سيمو کی په پسرلی کی کرل کيږي په جلال اباد کی د جوزا مياشت کی کرل کيږی او په نورو ولايتونو کی د سرطان ۱ ــ ۱۵ نيټي پوری کرل کيږي

د تخم اندازه يی اصلاح شوی تخمونه ۵ــ۶kg کيلو ګرامه په يوه جريب ځمکه کی اچول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمباکو (Tobacoo)

تمباکو ډير پخوانی نبات دی اصلی منابع يی غرب ، مکسيکو او امريکا ده په ۱۴۸۲ م کال کی په کيوبا کی کولمبوس او د هغو ملګرو لومړي ځل لپاره سګريټ جوړ او وې څکول .

د تمباکو کليمه د هندی او امريکای کليمو څخه جوړه شوی ده Tobago تمباکو په نوم سره ياديږي او يا دا ده چی د Tobacoo تباکو اخيستل شوې چی ورروسته دا کليمه په انګليسی ژبه واړول شوه چی د Tobacco تمباکو په نوم سره ياديږي . دانبات په ۱۵۳۵ م کال مخکی هسپانې ته راوړل شوی وه او تجارتی نوم يی پيدا کړ په ۱۵۶۰ م کال فرانسی ته راوړل شو چی د فرانسی د سفير نوم هم لري jean nicote جان نيکوټ په نوم ياديده په تمباکو کی يوه فعاله ماده شته چی د nico tiane نيکو تين په نوم سره ياديږي .

د تمباکو څخ په صنعت کی سګريټ ، نصوار، سيګار او چيلم کی کار اخيستل کيږي .

د تمباکو حصوصيات

د تمباکو علمی نوم Nicotianetabcum نيکو تين تباکوم او کورني نوم يی سولانوسيا Solanoceae دی تمباکو يو کلن نبات دی د پاڼی اوږدوالی د ۳۰ ـــ ۶۰ سانتی متر پوری رسيږي . او په يو نبا کی د ۸ نه تر ۲۵ پوری پاڼی شته . د دې نبات لوړ والی دې ۱۲۰ ـــ نه تر ۱۸۰ سانتی متره پوری رسيږي . د دې نبات په پاڼو کی مختلف مواد شته لکه نايتروجن ، نيکو تين ، تيزاب ، کلسيم ، مګنينزيم ، معدنی مواد او داسی نور دې ودی نبات ګل perfect incomplete پرفيکټ اين کومپليت دې د ګلانو ګرده افشانی -self pollination سيلف پالونيشن او cross pollination کراس پالونيشن دی د دې نبات يو کيلو 1kg تخم تقريبا يولس زره داني کوي .

کرنيزي عملي

1 د ځمکی اماده کول

2 د قورې جوړول ، قوره بايد 2x3m د يو هکتار ځمکی لپاره جوړه شي بزغلی د 6 نه تر 12 هفتو پوری په قوره کی پاتی شی کله چی د بزغلی لوړوالی 15cm ته ورسيږي بايد بيا پټی ته انتقال شي د دوو جيو چو ترمينځ واټن د 60 __70 cm پوری دوه بوټو تر مينځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

واټن 20cm___25cm پورې په یو هکتارځمکه کې د 45000 نه تر 90000 پورې بوټي باید وي .

د کیمیاوي سرو استعمال

100kg یوریا 100kg D.A.P او 70kg پوتاشیم سلفاید دغه فصل د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کې رسیږي او کله چې د دې نباتاتوپاڼې زیړې یا نصواري شي نو وایو چې نباتات پخه شوي دي د 2 نه تر 4 ورځو پورې کله چه مونږ نباتات وریبو پاڼي په خپل ځای پریدو چې وچې شي .

ساییین Sey been

ساییین د اسیا څخه سرچینه اخلي او په چین کې ۲۸۳۸ کاله مخکې b__c کرل کیده چې د ساییینو وحشي ډولونه په منجوریا او کوریا کې شته چې په چین کې د تاتوس په نوم یادیږي

ساییین د یوې جاپاني کلیمې څخه اخیستل شوی چې د شو Shoyu په نوم سره یادیږي . دا نبات په 17 پیړۍ کې اروپا ته او په 18 پیړۍ امریکا ته راوړل شو . چه نن ورځ امریکا د ټولې نړۍ د ضرورت وړ ساییین 75% امریکا پوره کوي . زمونږ هیواد په داخل کې ساییین د څو کلونو راهیسې په تخقیقاتي فارمونو کې کرل کیږي .

ساییین مختلف عذائي مواد لري لکه پروټین 40% ، شحم 21% ، کاربوهایدرتونه 34% ، مغذنې مواد 5% لري .

د ساییینو عمده تولیدونکي هیوادونه

عبارت دي له جاپان ، چین ، امریکا ، اندونیزیا او پواني شوري .

نباتي خصوصیات

د ساییینو کورنۍ نوم ګلائنس مکس Glycinemax او د کورني نوم یې لیګومنیسیا legumeinoceae دا نبات یو کلن نبات دی او لوړ والي د 90cm نه تر 120cm پورې رسیږي . پاڼې یې مرکزي شکل لري یعنې compound کمپاونډ شکل لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګل يې په مکمل ډول دی perfect incomplete پرفيکټ اينکمپليټ او ګرده افشاني يې self-pollination سلف پالونيشن ده د ګل رنګ يې سپين دی او په هر پله کی د 2 نه تر 5 پوری تخمونه شته .

د تخم رنګ ئي زير او نصواری دی د ريښي سيستم ئي Toproot ټاپ روټ دي او ازاد نايتروجن په ځمکه کی نصبوي . شنه کيدو ځخه 8 يا12 ورځي وروسته د دې په ريښو کی بکترياوې مينځته راځی چی دغه بکترياوې ازاد نايتروجن په ځمکه کی نصبوي .

ښه وريټي هغه وريټي ده چی څو خوصه لري .

1. د پخيدو وخت يی کم وي .
2. د چپه کيدو سره بايد مقاومت وکړي .
3. د ناروغی په مقابل کی بايد مقاومت وکړي .
4. د تندې سره بايد مقاومت وکړي .
5. د لږ ځمکی نه بايد ډير حاصل لاسته راشي .

کرنيزې عملې

1. ځمکه اماده شي .
2. ځمکه بايد د کرلو ځخه مخکې ښه اوبه شي .
3. د قطارونو ترمينځ واټن بايد 60cm نه تر 90cm پورې وي . د دوه بوټو تر مينځ واټن د 20cm نه تر 25cm پورې بايد وي . تخم بايد 5cm ژور وکرل شي . په يو هکتار ځمکه کی بايد د 45kg نه تر 65kg پورې تخم واچول شي .

د کيمياوي سرو استعمال

د 14kg نه تر 7kg نايتروجنی سرې بايد واچول شي او د 34kg نه تر 45kg پورې پوتاشيم سلفايد سرې واچول شي.

ګنی sugarcane شوګرکن

ګنی د پيدايښت له نظره په هندوستان کی پيداشوي او بيا چين ته راوړل شوی دی. چی 760 کاله مخکې د ميلاد څخه د ګنی ځخه شکره لاسته راغلې ده .

د ګنی اقتصادي اهميت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنی د نړۍ د شکرې یوه عمده برخه تهیه کوي د ګنی تولیدونکی هیوادونه عبارت دی له هند ، امریکا ، برازیل ، فیلپین ، اسرائیل ، جنوبی افریقا او داسی نور هیوادونه .
په ننګرهار او لغمان کی د ګنی وریتی ګانی کرل کیږي د ننګرهار قند فابریکی لپاره خام مواد 65% د دولتي فارمونو څخه راوړل کیده او 38% د محلی بزګرانو څخه لاسته راوړل .

د ګنی نباتي خصوصیات

ګنی څو کلن نبات دي د ګنی علمی نوم Sakurum سکروم او کورنی نوم یې Graminceae ګرامنسیا دي . د ګنی اکثرا وریتی Hybride هایبرید دي د ګنی کروموزمونو شمیر 48 نه تر 150 پوری رسیږي .
د ګنی لوړ والی د 2 نه تر 6m مترو پوری رسیږي په ګنی کی د 5 نه تر 50 پوری بندونه شته دي او قطر یې 2.5 نه تر 7.5 پوری رسیږي . د پاڼو اوږدوالی یې تقریبا 2m ته رسیږي . د ګل سیستم یې Panicle پینکل دی او د ګل لوړ والی یې د 20cm نه تر 60cm پوری رسیږي او هر ګل د دوه متخویله پاڼو په واسطه احاطه شویدي .

د ګنی ځیني دولونه د وخت په اره

Larly Sugarcane ایرلی شوګرکان په 8 میاشتو کی پخیږي .
Medium Sugarcane میډیم شوګرکان په 12 میاشتو پخیږي .
Late Sugarcane لایت شوګرکان په 24 میاشتو کی پخیږي .
ګنی ګرم موسم خوښوي د 27 نه تر 38c^{o} درجو کی وده کوي په ګنی د هرزه بوټو کنترول د ځینو کیمیاوی درملو په واسطه لکه T.C.P، 2.4.D، 2.4.S.P او د بیورون Biuron څخه غبارت دي .ګنی تقریبا په اوسط ډول 17 ځلې اوبه څکي .

په ګنی کی ځیني ناروغی

یوه ناروغی Brownspot براون سپوټ نسواری ناروغی ده دا ناروغی په لغمان او ننګرهار سیمو کی زیاته ده . Red Root د ګنی ریښو کی چه ریښی سرې کیږي Smut سمټ دا ناروغی په ساقه کی او پاڼه کی جه سور رنګ داغونه غوره کوی او باالخیره نبات له مینځه ځي .

د ګنی لپاره د خاوي انتخاب

Sandyloam ساندی لوم او Clayloam کلي لوم دغه خاورې د ګنی لپاره مناسبې دي .

د ګنی کرنیزي عملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د ځمکې اماده کول غضوي سرې اچول .
2. کیمیاوي سرو اچول .

د هیواد په شرایطو کی د دوه قطارونو تر مینځ واټن 90cm نه تر 120cm پورې او د دوه نباتاتو ترمینځ واټن د 20cm نه تر 30cm پورې وي .
او د ګنی لښتي باید د 5 نه تر 20cm پورې ژوری وکرل شی .
او د لختو اوږدوالی باید د 30 نه تر 40cm پورې وي .
په ننګرهار کی د حوت د 15 د حمل تر 15 پورې د ګنیو د کرلو وخت وي .

په ګنی کی د کیمیاوي سرو استعمال

Urea/H DAP/H-175 175kg ، $140k_2$ So4/H پوتاشیم سلفاید سرې باید واچول شي .

چغندر Sugar Beet شوګر بیت

چغندر د تقریبا 1000 کاله مخکې د میلاد د مخه هم کرل کیده او اصلی ځای مدیترانه سٖودل شوي دي او په 1747 م کال د یو الماني عالم وویل چی کوم مواد چی په ګنی شته په چغندر کی هم شته دی د چغندر څخه د شکره ویستلو فابریکه په 1802 م کال کی په مرکزي اروپا کی جوړه شوه .
په چغندرو کی د قند فیصدي د 7.5 څخه تر 17% پورې یو فرانسوي عالم زیاته کړه چی باالخیره دغه فیصدي د ګنی سره په 1880 م کال کی برابره شوه په 1319 ه کال کی په افغانستان په بغلان په ولایت کی د قند یوه فابریکه جوړه شوه .
چغندر درې برخې لري
1. Crawn کرونا (پاڼی)
2. Neek نیک (غاړه)
3. Root روټ (ریښه)

1 د چغندرو پاڼې د Silage سلیج په شکل د حیواناتو لپاره ورځخه کار اخیستل کیږي .
2 Mousees موسیسز : عبارت د شکری د استعمال د عملي څخه لاسته راځي او مغذنی مرکبات زیات لري نو له همدې کبله قوي او ښه غذا ده چی د حیواناتو لپاره په دې کی 20% اوبه ، 60% قندونه ، 10% منرالونه موجود دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

3 Beet Pulp بیټ پولپ: دا هغه مواد دی چه وروسته د شکري د استخصال څخه لاسته راځي .
4 د چغندرو کنجاړه : دا د چغندرو د رسوب او فلتر کولو عملی نه وروسته پاتی مواد دی او په دي کی نایتروجن ، فاسفورس او پوتاشیم موجود دي او د خاورې حاصل خیزي او د اصلاح لپاره په کار وړل کیږي.
د چغندرو تولیدونکی هیوادونه
غبارت دی له امریکا ، فرانسه ، المان ، پولیند ، ایتالیه ، انګلستان ، هند او داسی نور .

د چغندرو نباتی خصوصیات

د چغندرو علمي نوم بیټاویل ګراس Beta Valgaris او د کورنی نوم یی چینوپوډسیا Chenopodiaceae چغندر علفي او دوه مشیمه نبات دی چی ګلان ئې perfect فرفیکټ دی ولې Carola کروله نلري نو د دي امله incomplete انکمپلیټ دي.
د کلیکس شمیر ئې 5 ته رسیږي او 5% تانیت او 5% د تزکیر الي لري .
ویلګاریس سپیشز Valgaris species په څلورو ګروپونو ویشل شوي دي .

1. شوګربیټ Sugar beet
2. ګادرن بیټ Garden beet
3. منګل Mengels Beet
4. لیف بیټ Leaf Beet

چغندر یو کلن او هم دوه کلن نبات دی کله چی چغندر د تخم په خاطر کرو 6 هفتی وروسته د ګل ساقی مینځته راځي . او ګلان تشکیلوي چی ګلان اګری ګیټ Aggregate شکل عوره کوي . چی تخم ئې سید بال Seed Ball په نوم سره یادیږي . او په هر پلی کی د 2 نه تر 5 پورې تخم او دانی موجودی وي .
کله چې د قند په حاطر یی کرو نو چغندر یو کلن نبات دی او ګرده افشانی د باد او باران په واسطه ترسره کیږي .

د چغندرو وریتي ګاني

a. ښه وریتي هغه وریتې ده چی د ناروغی په مقابل کی مقاومت وکړي .
b. ښه وریتي هغه وریتې ده چی د حاصل اندازه یی زیاته وي .
c. ښه وریتي هغه وریتې ده چی په لومړی کال کی د ګل حاصیت ونه لري .
d. ښه وریتي هغه وریتې ده چی په سیمه کی باید ښه توافق وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

e. ښه وريتي هغه وريتي ده چې د قندي موادو فيصدي يې زياته وي .

د چغندرو توافق

ځيني عوامل بايد په نظر کی ونيسو د وريتي په انکشاف او د قند په تجمع کي اعيزمند وي .

1. د خاورې حاصل حيزې حاوره بايد حاصل خيزه وي عضوي مواد ور کې زيات وي .
2. خاوره بايد سايندي لوم وي Sandy loam وي .
3. چغندر د تود موسم نبات دي او د تيغ وهلو لپاره $15C^o$ حرارت ته ضرورت لري .
4. د لمر وړانګې په چغندرو کيفت او کميت باندې اغيزه کوي .
5. طبغتا چغندر ډيرو اوبو ته ضرورت لري خو د هغو سيمو اوربنت اندازه بايد 45cm وي ځکه چې زياتو اوبو ته ضرورت لرې .

د چغندرو کرنيزې عملي

1. د ځمکی خاصل خيزه بايد زياته وي .
2. د خاورې ساختمان بايد اصلاح شي .
3. هرزه بوټې بايد کنترول شي.
4. د ناروغې او خشراتو مخنيوي بايد وشي .
5. ځمکې اماده کول .
6. د کرلو وخت او طريقې .

وخت ئې د حوت د 15 نه تر حمل 15 پورې دی د تخم شنه کيدو لپاره 7_6c^o درجو خرارته ضرورت دی . زمونږ په هيواد کې 20kg Seed/h اچول کيږي .
تخم بايد کرلو څخه 24 مخکې په اوبو کی واچول شي . 4 دانی تخم بايد په يو ځای کی واچول شي . د دوه بوټو تر مينځ واټن بايد 20cm وي . د دوو قطارونو تر مينځ واټن بايد 60cm وي .

په چغندرو کې کيمياوي سرو استغمال

175kg DAP/H o
175kg Urea/H o
140kg k2so4/H o

په چغندرو کی د هرزه بوټو کنټرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. کله چې چغندر شنه شي د هغي د شنه کيدو څخه وروسته لومړي خشاوه ترسره کيږي .
2. دوهمه خشاوه د لومړی څخه 15 ورځې وروسته ترسره کیږی .
3. او دریمه د دوهمي څخه 20 ورځې وروسته ترسره کيږي .

په چغندرو کې د کيمياوي درملو استغمال طريقې

مخکې د کرلو نه د کيمياوي درمل استعمال د پری پلانټ هار بساید pery plantin Herbicide P.P.H پری پلانتین هاربیسید چه دغه درملونه غبارت دي ډایوډ Diuade فیریزون pyrazon دا هغه دي درملونه دی چی وروسته د کرلو نه استغماليږي .

پري ايمرجنس هربيسايډ pery emergence herbicide چه دغه درملونه غبارت لکه T.C.A او پسټ ايمرجنس هربيسايډ past emergence herbicide چه دغه درملونه غبارت دی لکه Bar ban .

د چغندرو حاصل راټولول

1. کله چې چغندر ورسيده Crown يا پاڼي برخه ورځخه پری کوو او څو ورځې په ځمکې کی پریږدو .
2. چغندر د ځمکی څخه راوباسو او فابريکی ته يې وړو .
3. د مخصوصو ماشين الاتو په واسطه د چغندر پريمنځ کيږي .
4. د مخصوصو ماشين الاتو په واسطه ور څخه شکره لاسته راځي .

کچالو Potato

کچالو د پيداينښت له پلوه په جنوبی امريکا کی پيدا شوي چه هغه هيوادونه غبارت دی له پوليد ، چلي ، پيرو او داسی نور. په 1537 کال کی هسپانيه ته راوړل شو په مکسيکو د 40 څخه زيات کچالو موندل کيږي . افغانستان ته د امير عبدالرخمن خان په وخت کی راوړل شوي ده .

د کچالو اقتصادي اهميت

دا نبات د عذائي موادو له نظره د 65 څخه تر 80% پورې نشايسته لري .

پروتين V.C او $V.B_1$ او $V.B_2$ هم لري .

د کچالو نباتي حصوصيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کچالو کورنۍ نوم سولانوسیا Solanceae سولانوم او علمي نوم یې سولانوم ټیوبروسوم Solanum Tuberosum دي . دا نبات یو کلن دی او ځانګې یې د 30 نه تر 60cm پورې لوړیږي .

د ګلانو سیستم ئې perfect and complete پرفیکټ اینکمپلیټ دی د تانیث الې 5 دی او د تذکیر الې هم 5 دی .

د کچالو عده د Tuber ټیوبر په نامه یادیږي . د ځمکې لاندې متحوله ساقه ده .

د کچالو توافق

کچالو د سوړ موسم نبات دی او د خاورې تودوخه ئې باید $24C^o$ وي او د خاورې ډول ئې باید لوم loam یا سندی لوم sandy loam وي زموږ په هیواد کی تقریبا د 50 ځخه زیاتی وریتي ګاني موجودې دي .

موخي Mukhi ، چندر chander ، کوفري Kufri ، کوفری لوکر kufri lovkar دی .

او تر ټولو ښه وریتي چندر موخی chander mukhi ده چی تقریباً د 45-30 tan/h حاصل کوي .

د کچالو د حاصل زیاتوالی عوامل

1. د اصلاح شوی وریتي ګانو استعمال .
2. د کرلو ښه طریقه په کار وړل .
3. د اوبو ځخه په ښه طریقه استعفاده کول .
4. د کافي مقدار سرې استعمال .
5. د امراضو او خشراتو ځخه مخنیوي کول .

د کچالو کرنیزې عملې

د ځمکی اماده کول : ځمکه باید شګلنه یا لوم یا سندی لوم وي او د قطارونو تر مینځ واټن یی باید 90 ځخه تر 100cm پورې وي . او د نباتاتو تر مینځ واټن باید 20 تر 30cm پورې وي . د جیوچو تر مینځ فاصله د 5 نه تر 20cm پورې ، او د ځمکی درجه یی د $12C^o$ وي او د خاصل موده یی د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کی نیسي .

د کچالو تخم انتخاب

a. د کرلو وړ کچالو باید د 50 نه تر 60gr وزن ولري .
b. د امراضو خشراتو ځخه باید پاک وي او هر کله چه مونږ کچالو پرې کوو باید د سرسین seresan 500gr کیمیاوي درمل ور سره یوځای کوو .
c. کرل کیدونکی کچالو باید ټوټه شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

d. په يو هکتار ځمکه بايد 875kg کچالو وکرل شي .

د کيمياوي سرو استعمال

175kg / h d-a-p ، 175kg / $k_2{}^s{}_d4$ ، او 220kg Urea /h واچول شي .

او د يو هکتار ځمکې څخه د کچالو اندازه 30 نه تر 60tan/h ده .

ايباري :

هغه ځمکه چې کچالو پکې کرل کيږي بايد د 50 نه تر 60% پورې اوبه ولري . او هر 12 ورځو کی بايد کچالو اوبه شي .

د کچالو د راټولو او ذخيره کولو لارې چارې

مخکې د کچالو د رايستلو څخه 15 ورځې وړاندې بايد د کچالو ساقې غوځې شي چې ګټې په لاندې ډول دي .

a. د کچالو پخيدنه په چټکه کيږي .
b. د غيرى عادى خالت څخه راژغورل کيږي .
c. د کچالو پوټکې غټيږي .
d. د ناروغې مخنيوى کوي .

که چيرې کچالو د ډير وخت لپاره ذخيره کول غواړو . لاندې کيمياوي درملونه بايد ورباندې ووهو .

2,4,S,I,P او C,I,P,I

په کچالو کې د غذائي موادو فيصدي

اوبه 79% ، منرالونه 1% ، شحم $\frac{1}{2}$% ، پروتين 2% ، کاربوهاديدراتونه 4% او همدارنګه لاندې ويټامينونه لري .

V.B_2 , V.B_1 , V.C , V.D

جوار Coran

جوار د پيدايښت له نظره په جنوبى امريکا کې مينځته راغلى دي .

چه هغه هيوادونه عبارت دى له : پيرو ، چيلي ، او پوليو څخه د کرلو د تاريخ له مخې جوار د نړی په مختلفو هيوادونو کې لکه : اروپا ، افريقا او داسې نور هيوادونه کې مينډل کيږي .

په 1492 م کال کې د امريکا کاشيفانو يو ګروپ دغې سيمې ته ور داخل شو چې وروسته جوار د يو کرنيز نبات په توګه ونومول شو . د دې ګروپ مشر کرستف کولمب نوميده چه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دابوټی بیا د مایز mais په نوم سره یاد کړ هغه ورېټي ګاڼي چې زموږ په هیواد کی موجودی دی او د نورو هیوادونو څخه لکه : پاکستان څخه راوړل شوی دی او زموږ د هیواد په ځینو سیمو کی توافق حاصل کړی هغه ورېټي ګاڼي عبارت دي له :

1. شاهین sahen

دا ورېټي په 1984 م کال دغه ورېټي مینځ ته راعلی ده دغه ورېټی نوره پخیدونکی ده او سپین رنګ لري . او د ننګرهار په ځینو لوړو او جیګو منطقو کې ئې توافق حاصل کړي دی . او د حاصل مینځینی اندازه ئې 400kg/h ده .

2. اغظم Azam

دا ورېټي په 1983 م کال کی مینځته راغلی ده او د دي ورېټی رنګ سپین دي مینځینی لوړوالی لري چې په هغو ساخو کی کرل کیږي ور کی اوبه کمې وي او د حاصل اندازه 5500kg/h ده .

3. کسان kissan

دا ورېټي په 1990 م کال کی مینځته راغلي ده د دي ورېټی لوړ والی مینځینۍ دی او اوسط موده کی خپل نمود سرته رسوي دغه ورېټي په هغو سیمو کی توافق حاصل کړي کوم ځای کی چې زیاتی اوبه وي د حاصل اندازه ئې 6000kg/h ده .

4. د سرحد sarhad سپین جوار

دا ورېټي د زیړو جوارو سره کراس شوی ده چی په 1996 م کال کی مینځته راغلی ده او په 110 ورځو کی پخیږي . د حاصل اندازه یی 5500kg/h ده .

5. احسان Ahssan سپین جوار

دا ورېټی د سرخد سپنو جوارو سره کراس شوی ده او تقریباً په 100 ورځو کی پخیږي . دغه جوار خوارږه جوار دي د حاصل اندازه ئې تقریباً 7000kg/h ده .

6. سرحد زیړ جوار sarhad

دا جوار تقریباً په 100 ورځو کی پخیږي . او په 1971 م کال کی مینځته راغلی دی د دي جوارو دانی اوږدی دی او دغه جوار د قتار په شکل کرل کیږي قد ئې 2m نه تر 5m ته رسیږي .د ده حاصل اندازه د 8000-7000kg/h ده .

په نړی د جوارو تولیدونکی هیوادونه

په نړی کی د جوارو تولیدونکی هیوادونه عبارت دی له : امریکا ، چین ؤ هند ، ارجنتاین ، برازیل ، کولمبیا ، فرانسه ، جنوبي افریقا او داسی نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جوارو نباتي خصوصيات

کورنۍ نوم ئي ګرامينسيا Graminecea ، او علمی نوم ئي ميديکا maydcae دي د جوارو بندونو تر مينځ واټن د6 نه تر 20cm فرق لري . او د ساقې لوړ والی د 2 نه تر 5cm پوری وي او په ځينو حالاتو کی د 8 پوري هم رسيږي . د ساقې پنډ والی يا زحامت ئي 3cm ته رسيږي او پانی بليډ blade په نوم ياديږي او د پانو اوږود والی يی د 30 نه تر 80cm پوری رسيږي . او د پانو شمير ئي 12 نه تر 18 پوری رسيږي . کله چې پانې راتاوې شي د تبخير څخه مخنيوي کوي . د جوارو لومړني ريښو شمير د 3 نه تر 5 پوري رسيږي . او د ثانوي ريښو شمير يی د 15 نه تر 20 پوري رسيږي .

ګل سيستم ئي

نارينه ګلان د نبات په پورته برخه کی او ښځينه ګلان د نبات په ښکته برخه کی موجود وی نارينه اله ئي د سليک salk او ښځينه اله ئي اير ear په نامه ياديږي .
او ګرده افشانی ئي يی کراس پولينيشن cross pollination دي .

د جوارو توافق

جوار په عمومی ډول سره د بحر له سطحی څخه 3000m پورته توافق حاصل کړي دی . د جوارو شنه کيدلو لپاره 20 نه تر 30C° خرارت ته ضرورت دي .
د جوارو د عذائي موادو استعمال او د کرلو ساحی
په پدې وروستی کلونو کی د جوارو ساحې او مصرفونه زيات شوي دی چی په موجوده وخت کی تقريباً په 40 هکتاره ځمکه باندی کرل کيږي . چه د دې څخه د حاصل د اندازه 468m.ton ميليونه ټنه ده .

د جوارو ابياري

دا چه جوار يو کلن نبات دی نو د خپلی ودې لپاره زياتو اوبو ته اړتيا لري . که چيرې د ګل په وخت کی جوار دوه ورځی تنده وکړي 22% حاصل ئي کميږي .
جوارو ته اوبه ورکول د شنه کيدو څخه 10 ورځی ورروسته دوهمه اوبه د ساقی په وخت کی ورکول کيږي . دريمه اوبه د شتی يا توقه يا ear په وخت کی ورکول کيږي .
څلورمه اوبه د ګل په وخت کی او پنځمه اوبه د شيرې په وخت کی يا دانی په وخت کی شپږمه اوبه د پخيدو په وخت کی او نور هره لسمه ورځ جوارو ته اوبه ورکول کيږي .
د جوارو حاصل راټولول وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چی جوار پخه شو او د دانی رطوبت یی د 16% نه تر 30% پوری وي نو جوار پری کوو یا ریبوو . تر څو پورې څو ورځی جوار په پټي کی پریږدو . او وروسته جوار سپینوو او او بله اخیره تریشل کیږي .

پمبه Cotton

پمبه د پیدایښت له نظره ډیر پخوانی نبات دي چی 3500,B.C په مکسیکو کی موجوده وه په لاتیني ژبه کی ورته کاربس Carbasus وائي .

د پمبي کرنیزي عملې

1. د ځمکي اماده کول
2. د تخم انتخاب

تخم باید د امراضو څخه پاک وی او کله چی تخم کرو نو د کرلو څخه مخکې باید د 48 ساغتونو لپاره په اوبو کی واچول شي .

او بیا وروسته کیمیاوی درمل sarasan نومیږي تخم 1kgr سره 10kgr یو ځای شي د دوه قطارونو تر مینځ واټن یی باید 60 نه تر 80cm پورې وي .

او د دوه بوټو ترمینځ واټن باید د 20 نه تر 30cm پوری وی . تخم باید 5cm ژور وکرل شي او 50-30kgseed/h اچول کیږي .

پمبې ته د اوبو ورکولو وختونه

په تودو سیمو کی پمبې ته هر 15 ورځو کی اوبه ورکول کیږي . او کله چی اوبه د کرلو نه وروسته ورکړل شي نو د پمبې ارتفاع باید 20cm ته ورسیږي نو خشاور ورکوو .

د پمبي اقتصادي ارزښت

پمبه د نړی پر مخ 56% الیاف تولیدوي . او 27% تیل تولیدوي او 40% پروتین لري چی د حیواناتو په ژوند کی ډیر غټ ارزښت لري .

د پمبه تولیدونکی هیوادونه

غبارت دی له شوري ، مکسیکو ، چین ، هند.افغانستان ،برازیل ، ترکیه سوډان ، مصر ، پاکستان ،

د هیواد په داخل کې د پمبې خوزې

1. بغلان ، کندز او تخار
2. سمنګان ، بلخ ، جوزجان او فاریاب
3. هرات او بادغیس
4. فرا ، هلمند ، ننګرهار او کندهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پمبې نباتي حصوصيات
د پمبې کورنی نوم مالوسيا Malvacee او علمي نوم ئې ګوسوپويم Gossypuim دي .
پنمبه په کرنيز حالت کی يو کلن نبات دي او کله ځو کلن هم کيدلای شي . پمبه د خپلی ودې لپاره 25 څخه 40% پورې وده کوي .
او د ريښو سيستم ئې ټاپ روټ Top Root دي د پمبې ارتفاع د 60 څخه تر 150cm پوری رسيږي .

د پمبې پاڼه او ګل

د پمبې پاڼه د پتيول petivl په ساخه کی له قاغدې سره وصل ده .
دوه زخی لري يو ئې اصلی زخه او بله ئې جانبې زخه ده د اصلی زخي څخه عير ګلی ساخه يا څانګې مينځ ته راځي او د جانبې ذخي څخه ئې ګل او ميوه لرونکي څانګې مينځ ته راځي .

د پمبې د ګل اضعاوې

1. کاليکس calyx
2. کورولا corola : کورولا د ګل د پاڼو څخه عبارت ده چې شمير يی 5 ته رسيږي .
3. ستمينيټ stamenate : د ګل د تذکير د ساختمانونو څخه غبارت دی چې شمير ئې 90 نه تر 100 پورې رسيږي .
4. پيستليټ pistillate : په درې برخو ويشل شوي او د ګل د تانبت ساختمان څخه عبارت دی .
   1. ستايل style
   2. ستيګما stigma
   3. اوري ovary

غنم wheat

غنم يو کرنيز نبات دی چې د نړی په مختلفو برخو کی کرل کيږي چې محصولات يی د انسانانو د عذا لپاره استعماليږي . يو کرنيز نبات چې مخکی وخشی وه .
او وروسته بيا د انسانانو په واسطه اصلاح شو په نړۍ کی د غنمو ټول توليد تقريباً 75% د ډوډی په خاطر مصرفيږي 15% د خپلو مصارفو او 10% بيرته د تخم لپاره مصرفيږي .
په نړی کې د غنمو توليدونکي هيوادونه
لاندې ځو هيوادونه برازيل ، پيرو ، چيلي ، افعانستان ، ايران ، بنګله ديش ، ترکيه ، چين ، جاپان سوريه ، شوروي ، هند او داسی نور هيوادونه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نړۍ کې د غنمو صادرونکي هيوادونه
امريکا ، کاناډا ، استراليا او ارجنتاين څخه عبارت دي .

د غنمو تاريخچه

غنم د ډيرو پخوانيو زمانو څخه را په ديخوا کرل کيږي چې د انسانانو ، حيواناتو او مرغانو د عذا په توګه استعماليده . او تقريباً 12 زره کاله مخکي په مينځنيی ختيځ کی کرل کيده . او هيڅوک نه پوهيږي چې غنم کله او د چا له خوا کشف شوی دي .
او زموږ غقيده دا ده چې لومړی د ادم (ع) له پيژندل شوي لومړی غنم د يمر emmer په نوم ياديده او د ساينس پوهانو اصلی ځای مرکز دی سوريه او فلسطين ښوری .چه بيا وروسته دغو سيمو څخه بين النهرين او مصر ته راوړل شوی او بيا ايران ، افعانستان ، پاکستان او بله اخيره ټولې نړۍ ته انتقال شوی دي .

د غنمو اقتصادي اهميت

غنم د هغو نباتاتو له جملی څخه دی چې په نړۍ په پراخه پيمانه پيدا کيږي .
او ختا په وچو ځايونو کی هو کرل کيږي . په نړۍ کی د غنمو اقتصادي اهميت د توليد له نظره او هم د تغذيه له نظره د نورو کرنيزو محصولاتو په پر تله خورا زيات دي .
لومړي عذا د انسانانو لپاره تهيه کيږي دوهمه د خيواناتو لپاره او دريمه د مرعانو لپاره تهيه کيږي . او په صنعت کی ور څخه کار اخيستل کيږي .

د غنمو عذائي ارزښت

په نړۍ کی غنم د ډيرو پخوا زمانو او د ډيرو مصرفونکي کرنيزو نباتاتو له جملي څخه دي چه علتونه ئي په لاندې ډول دي .

1. د نورو عذائي موادو لړوالی يا نشتوالی .
2. د حمل او نقل اسانتياوي .
3. د غنمو کرلو امکان د نړۍ په زياتو برخو کی موجود دي .
4. په هره سيمه کی په ډيره اسانتيا سره د هغه څخه ډوډی او نور مروج خواړه تهيه کيدای شي .
5. د اوبو د کموالي په صورت کی هم کرل کيدای شي .
6. په اسانی سره کولای شو چې غنم د اوږدي مودې لپاره ستور کړو .
7. د مصرف په هره مرحله کی کيدای شي د ضرورت وړ مقدار ځينې راټول او مصرف شي .

د غنمو کرنيزي عملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د تخم لپاره د ځمکې اماده کول .
2. د غنمو تخم باید د 2 نه تر 3 اینچو پورې ژور وکرل شي .غنم په دوه طریقو سره کرل کیږي . 1 د پاشان طریقه 2 د قطار طریقه ده .
3. د غنمو د کرلو وخت د غنمو په حاصل باندې زیاته اغیزې کوي .
4. د تخم کرلو اندازه په داخل د هیواد کی په یو جریب ځمکه کی 21kgr نه تر 35kgr پوري تخم اچول کیږي .
5. په غنمو کی د کیمیاوي سرو استعمال د تخم په اندازه یعنې - 35kgr urea/h . 35kgr DAP/H

د یو شمیر سبزیجاتو پیژندنه

دا چی افعانستان یو داسی هیواد دی چی تقریباً 85% وګړي په کرنه او مالداری بوخت دی خو د دې سره سره بیا هم موږ سبزیجات او علجات د نورو هیوادونو څخه واریدو د دې اساسی علت دا ده چی هغه کرنیز ماشین الات او پرمختللي تیکنالوجي چی په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخلي زموږ د بزګرانو په واک نه شته او هغه اصلاح شوی تخمونه او کیمیاوي سرې چی په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخیستل کیږي . زموږ دولتی تخقیقاتی فارمونه او عام بزګران ور څخه بې برخي ده لکه څنګه چی د زراعت د تعریف څخه معلومیږي . چی هر هغه شی چی د حاصل د زیاتوالی سبب وګرځي د د زراعت په نوم سره یادیږي . هغه فکتورونه چی زموږ په واک کې نشته او که چیرې په دولت فارمونو کې وي خو مسلکي کسان نشته او که چیرې پیدا هم شي د خپل مسلک څخه به دومره لرې وي که پوښتنه ور څخه وکړي نو ځواب به در کړي چی دا موږ ډیر پخوا ویلی وه او اوس په خپل مسلک کی کار نه کوم دا چی زمږ هیواد یو زراعتی او کرنیز هیواد دي چی زیات سبزیجات ورکې کرل کیږي . چی یو څه یې تاسی ته معرفی کوو . دا هغه نباتات دی چی د پاڼو څخه په اومه او پاخه ډول استفاده کیږي .

پالک Spinach

علمی نوم ئې spinaci cleracea سپینسی کلروسیا دی او کورنی نوم ئې cheno podaceae چینو پوډې یسا پالک د (A.B.C) ویټامینونو درلودونکی دی خاورې p-h 6-8 وي د تخم شنه کیدل ئې $16C^{o}$ سانتی ګراډ درجو ته ضرورت شته . د پالکو اصلی ځای د اسیا جنوب او د افریقا شمال دی د پالکو حاصل د 45-50 ورځو نه تیر شي نو حاصل ئې راټولیګی څو ځلې حاصل راټولیګی په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه د 5 نه تر 6kg پوری ده په سرو سیمو کی پالک په دوه وختونو کی کرل کیږي یو د سپرلی په لومړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

میاشت کی او بل د زمری په میاشت کی کی کرل کیږي . د کیمیاوي سرو اندازه یی په یو جریب کی 50kg urea یوریا ، 25 kg D.A.P استعمالیږي . او عضوي سرې هم استعمالولی شو په یو جریب ځمکه کې د حاصلاتو اندازه تقریباً 2000kg ده .

کاهو lettule

کاهو ډیر پخوانی نبات دی چی اصلی ځای مصر بنودل شوي . د کاهو نباتی حصوصیات : د کاهو علمی نوم laettuca sative لاتوکا ساتیو کورنی نوم ئې composite کمپوسټیا دي کاهو د یو شمیر ویټامینونو درلودونکی دی لکه B.C دی د خاوري ډول ئې P-H 6-8 ده کاهو د قطار په 8 شکل کرل کیږي او د قطارونو تر مینځ واټن یی باید 35-30cm پوری وي د بوټو ترمینځ واټن 20-15cm پوری وي . او په مسقیم ډول یی هم کرلی شو کاهو د 13-15 سانتی ګراډ درجو ته ضرورت لري . په سړو سیمو کی پسرلی او هم د منی په موسم کی کرل کیږي .

په یو جریب ځمکه کی د 450-500 ګرامه پوری تخم اچول کیږي د کیمیاوي سرې استعمال 60kg DAP/H او urea 50kg یوریا او عضوی سرې هم باید ورکړل شي . د یو هکتار ځمکی څخه کاهو د حاصل اندازه تقریباً 4000-3000 کیلو ګرامه پوری رسیږي

شلغم Turinp

انسانانو د ډیری مودی راپدی خوا شلغم د خپل لګښت لپاره کرل .

او د 4000 کلونو راهیسی ور څخه ګټه اخیستل کیږي . د پیداینښت مرکز یی افعانستان بنودل شوي . تیپر یو کلن او دوه کلن نبات دی چی علمی نوم یی Brassica Rapa براسیکا ریپا دي او کورنی نوم ئې Cruciferae کریوسفریا دی .

شلغم ډیر عذائي ارزښت لري لکه پروټین ، شحم ، منرالونه ، کاربوهایدریتونه لري . شلغم په دوه طریقو سره کرل کیږي اول پاشان طریقه او دوهمه د قطار طریقه . د لیکو تر مینځ واټن باید 40-20 سانتی متره او د بوټو تر مینځ فاصله باید 6-4 سانتی متره وي په ګرمو سیمو کی د میزان په میاشت کی کرل کیږي او هم ویټامین لری له A.B ویټامین دی په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه 1kg/j یو کیلو ګرام ده . او 30kg /j یوریا ، 30kg DAP/J او همدا رنګه باید حیوانی سرې هم ورکړو د حاصل اندازه یی تقریباً 3000kg نه تر 7000kg پوری رسیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرى ملى Small Radish

ملى سرخک د هغو بوټو او سبو څخه غبارت دى چى کرنه يى دومره ستونزى نه لري . د 4 نه تر 5 هفتو کى حاصل ورکوي .ئې Raphanus Sativus رپانيوز ساتيوز دى دى او کورنى نوم Crufiferea کروفيفوريا دى د پيداينت اصلى ځاى اسيا او اروپا دي يو کلن او دوه کلن نبات دى او په ملى سرخک کى ځينې ويټامينونه شته لکه : B_2-B_1 پروټين ، شخم او کاربوهايدريتونه ، اوسپنه ، کليسم او داسې نور شته 16 درجو سانتى ګراډ ته ضرورت لري د قطارونو تر مينځ واټن يى 10 نه تر 15cm او د بوټو تر مينځ واټن يى 3 نه تر 4cm وي د تخم 2kg په يو جريب ځمکه کى اچول کيږي . کيمياوي سرې 22kg Urea/j ، 25kg DAP/J او د حاصل اندازه د يو جريب څخه 1000kg پورى رسيږي .

پياز Onion

پياز د هغو سابو له ډلى څخه دى چى د Bulb بلب په شکل وده کوي دوى د سړى هوا په مقابل کى مقاومت کوي پياز داسې يو نبات دى چى هم په خام ډول او هم په پاخه ډول خوړل کيږى . د پيازو علمى نوم Alluim cepa اليوم سيپا او د کورنى نوم يى liuaceae ليسواسيا دى.

زمونږ په هيواد کى دوه ډوله پياز موجود دى يو نوش پياز او بل ګنده پياز دى . پياز د سانتى ګراډ 13 نه تر 25 پورى ضرورت لري د پيازو تخم د ژمى په لومړى مياشت کى کرل کيږي او بيا اصلى ځاى ته په حوت مياشت کى وړل کيږي . په پيازو کى b او c ويټامينونه شته ، پروټين ، شخم ، کليسم ، کاربوهايدريتونه او نور مواد هم شامل دي . د کيمياوي سرو استعمال 61kg urea يوريا ، D.A.P 120kg او هم حيوانى سرې ور کى استعمالولى شو . د حاصلاتو اندازه د نوش پيازو 7000kg/j د يو جريب څخه د ګنده پيازو 3000kg/j څخه دى .

ګاذري carrots

ګاذري يو داسى نبات دى چى د ډيرى پخوا زمانى راهيسى په اروپا او اسيا کى کرل کيږي ګاذري زيات عذائي مواد لري لکه : اوسپنه ، کليسم ، فاسفورس او ځينى ويټامينونه لکه : E . B . C. B_2 شامل دى په افغانستان کى دوه قسمه ګاذري کرل کيږي .

A. رنګينى سرى ګاذري Anthoegan

B. زير مغزى ګاذرى Anthoeyan

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیمیاوي سرو استعمال د 40 نه تر 45kg پورې یوریا Urea ، او د 30 نه تر 35kg DAP او 30 نه تر 45kg پورې K_2SO_4 په یو هکتار ځمکه کې اچول کیږي .
ګاذرې د پاشان او هم د قطار په شکل کرل کیږي .
د قطارونو تر مینځ واټن یې 35 نه تر 40cm او د بوټو ترمینځ واټن باید 8 نه تر 10cm پورې وي .
په یو هکتار ځمکه کې د 5 نه تر 6kg پورې تخم اچول کیږي او تخم باید د 4cm ژور وکرل شي . د ګازو لپاره د خرارت درجه د 16 نه تر 22 سانتی ګراډ پورې ده .
او د یو هکتار څخه د حاصل اندازه 6000 نه تر 8000kg پورې ده .

لیرو یا پینډی okra

د لیرو علمی نوم Hibisucs Eseulentus هیبوشس اسکلنتس او کورنی نوم یې Malvaceae مالوسیا دی پینډی یوه داسی سبزی ده چې په تودو او نیمه تودو سیمو کې کرل کیږي په پینډي کې زیات ویټامینونه او پروټین شامل دی .
د بینډیو د تخم شنه کیدو لپاره 20 سانتی ګراډ ته ضرورت دي په تودو سیمو کې د حوت په میاشت کې کرل کیږي . په یو جریب ځمکه کې د تخم اندازه د 2 نه تر 3kg پورې رسیږي
د کیمیاوي سرو اندازه یې په یو جریب ځمکه کې 45kg urea یوریا او 35kg DAP ښودل شوی ده . پینډی د پاشان په طریقه او هم د قطارونو په طریقه کرل کیږي .
د دوه قطارونو تر مینځ واټن یې د 45 نه تر 60cm پورې او د بوټو تر مینځ واټن یې 25 نه تر 30cm پورې رسیږي . د حاصل اندازه یې په یو جریب ځمکه کې د 2000 نه تر 3000kg پورې ده .

مرچک peaper

د مرچکو علمی نوم capsicum ammaum کاپسیکوم امایوم دی او د کورنی نوم یې solanaceae سولانسیا دی مرچ زموږ د هیواد په اکثرا سیمو کې کرل کیږي .
اکثرا خلک مرچ په خام ، پاخه او وچ ډول استعمالوي . مرچ زیات عذائي ارزښت لري .
لکه : کلیسم ، شخم ، پروټین ، منرالونه ، ویټامینونه ، فاسفورس او داسی نور شامل دي .
د مرچو اصلی ځای امریکا ښودل شوی . چې بیا وروسته ټولی نړی ته خپور شو د یو هکتار ځمکی څخه د 2000 نه تر 3000kg پورې حاصل لاسته راځي . مرچ په 13 سانتی ګراډ درجو ته ضرورت لري د مرچو تخم اول په قوره کې کرل کیږي او وروسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلی ځای ته وړل کیږي د یو جریب ځمکه لپاره د 200 نه تر 500kg ګرامه تخم اچول کیږي . او په یو جریب ځمکه کی د بزعلیو شمیر د 9000 نه تر 9500 اټکل شوي دي .
په یو هکتار ځمکه کی د کیمیاوي سرو اندازه 45kg پوتاشم سلفیت ، 60kg فاسفورس او نایتروجن سرې استعمالولی شو او تقریباً 200 tan حیوانی سرې هم اچولی شوو.

رومی بانجان Tomatoes

د رومی بانجان علمی نوم lyco persicon – escolentum لیکو پرسیکون اسکلنتوم او کورنۍ نوم یی solanceae سولانسیا .
رومی بانجان اصلی سرچینه د جنوبی امریکا ځخه اخلي ځکه چی زیات ډولونه یی په پیرو ، چیلی او اکودور کی موندل کیږي . په رومی بانجانو کی زیات شمیر عذائي مواد شته .
لکه : قندونه ، غضوي اسیدونه ، شخم ، سلولوز او مختلف ویټامینونه شامل دي لکه : B_6 . B_1 . B_2 . A او داسی نور شامل دی . د رومی بانجانو په کرونده کی د حیوانی سری او هم کیمیاوي سری استعمالیږي . لکه فاسفورس ، نایتروجن او پوتاشم سری اچوي نو 35kg نه تر 100kg urea/j او DAP/J ده او په یو جریب ځمکه کی 2150 بوټي کرل کیږي د دوو قطارونو تر مینځ واټن 70 سانتی متره او د دوو بوټو ترمینځ واټن 30 سانتی متره بنودل شوي دي د یو جریب ځمکی لپاره د تخم اندازه 150kg بنودل شویده .
او د یو جریب ځمکه د حاصل اندازه په افعانستان کی 500 نه تر 1200kg بنودل شوي ده

تور بانجان Bgg plant

علمی نوم یی solanium melongena سولانوم ملنګان دی او کورنۍ نوم یی solanaceae سولانسیا دی . تور بانجان د هغو سبزیجاتو ځخه شمیرل کیږي چی د هندوستان د شمالی سیمو ځخه سرچینه اخلي . تور بانجان ځیني عذائي مواد لری لکه :
پروټین ، غوړ ، اوبه ، کابوهایدریتونه او د A.B ویټامینونه پکی شامل دی .
د بوټی د ودي لپاره مناسبه تودوخه 27 نه تر 30 سانتی ګراډ بنودل شوي په 75 ورځو کی میوه پخیږي . په یو هکتار ځمکه کی 2 نه تر 3tan حیوانی سرې اچول کیږي .
120kg urea ، 60kg فاسفورس او 45kg پوتاشیم ، 40kg DAP سری استعمالیږی .
د دوه قطارونو تر مینځ واټن 70 نه تر 80 سانتی متره او د دوه بوټو تر مینځ واټن 25 نه تر 30 سانتی متره بنودل شویدي . د یو جریب ځمکه لپاره 200 نه تر 500 بنودل شوی او د یو هکتار ځمکی ځخه د حاصلاتو اندازه 2300 نه تر 4000kg بنودل شوي ده .

بادرنګ Cucumber

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمی نوم ئې cucumis sativus دی کورنۍ نوم یی Cucurbatceae کوکربتاسیا دي . بادرنګ د هند څخه سرچینه اخلي د هغو نباتاتو څخه شمیرل کیږي چې په تودوخه کی کرل کیږي . ځینی ډولونه شته چې د 40 نه تر 50 ورځو کی میوه نیسي . د بادرنګو حاصلات حورا زیات وی په یو هکتار ځمکه کی د 12 نه تر 17 tan ښودل شوي دي د تخم شنه کیدل یی د 12 نه تر 13 سانتی ګراډ خرارت ته ضرورت لري په هر جریب ځمکه کی د کیمیاوي سرو اندازه 20kg یوریا او D.A.P 40kg اچول کیږي .

هیندوانه Watermelon

علمی نوم یی lanatus لانتز او کورنۍ نوم یی cucurbitaceae کوکربیټاسیا دي هینداونې اصلی ځای هند ، چین او افریقا ښودل شوی دي . په هیندوانه کی ځینی ویټامینونه شامل دي لکه A.B.C د هیندوانی وزن د 14 نه تر 25kg پوری رسیږي د تخم شنه کیدو لپاره 25 درجو سانتی ګراډ ته ضرورت لري .

د 80 نه تر 120 ورځو پوری ور څخه حاصل لاسته راځي . د قطارونو تر مینځ واټن یی د 2 نه تر 3m اود بوټو تر مینځ واټن یی 90 نه تر 100cm پوري دي د یو جریب ځمکی لپاره د تخم اندازه 700gr ښودل شوي د کیمیاوي سرو استعمال 20kgیوریا ، DAP 40kg ښودل شوي د حاصل اندازه د یو جریب ځمکی څخه د 9نه تر 11tan ښودل شوي ده .

ګلپی Guliflomex

علمی نوم یی Breassica – oleraceae براسیکا اولرسیا دی کورنی نوم یی Gueiferae ګوسفریا دي ګلپی یو ډیر پخوانی نبات دی چی سرچینه د انګلیستان څخه اخلي . څرنګه چی د ګلپی بوټی یو زیات شمیر مهم مواد لري لکه : ویټامینونه ، پروتین او کاربوهایدریتونه له همدی کبله د نړي په زیاتو هیوادونو کی کرل کیږي د ګلپي د فصل موده 90 نه تر 100 ورځي په برګ کې نیسي او خپل حاصل ورکوي ګلپی دوه کلن نبات دي د یو جریب ځمکی لپاره په قوره کی د 80 نه تر 100gr پوری تخم اچول کیږي د ګلپی لپاره کیمیاوي سری 40kg یوریا ، 50kg DAP او 5 tan حیوانی سرې په یو جریب ځمکه کی اچول کیږي . د حاصل اندازه یی تقریباً 2300kg ښودل شوی ده په یو جریب کی د ګلپی کرنیزي عملې د دوه بوټو تر مینځ واټن 8 سانتی متره او د دوه قطارونو تر مینځ واټن 40 نه تر 90سانتی متره وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای

****

Zakria.net

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library